

**POIMANJE KERIGMATSKE I MISTAGOŠKE
KATEHEZE: OSOBNE I PEDAGOŠKE ZNAČAJKE
TE TIPOLOGIJA EVANGELIZATORA U
EVANGELII GAUDIUM**

Stanislav Šota

Sveučilište u Osijeku
Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu
stanislav.sota@os.t-com.hr

UDK: 272-766+37.013.2
Pregledni znanstveni rad
Primljeno 12/2015.

Sažetak

U radu se analiziraju pojmovi kerygme i mistagogije, posebice tipologija evangelizatora u apostolskoj pobudnici Evangelii gaudium. U prvom dijelu rad posebnu pozornost posvećuje katehezi. Kerygma prema Pobudnici nije sažetak iz povijesnih udžbenika, niti nešto što je samo i jedino crkvena doktrina, kerygma je događaj koji se odvija između dviju osoba - onoga koji naviješta Krista i onoga od kojeg se očekuje obraćenje. Ona uključuje i prvi navještaj – kerygmu, ali se ne zaustavlja na prvom navještaju. Otvorena je svim područjima kršćanskog života, integrira kršćansku inicijaciju i cjelokupan kršćanski život. Imperativ ljubavi u kerygmi posebno se očituje u konkretizaciji i potvrdi Božje ljubavi, ne nametanju Istine, u pozivu na slobodnu odluku “prionuti” uz Isusa, te radosti, poticajnosti i cjelovitosti u nasljedovanju i hodu na putu Istine i Ljubavi. Kerygma, kao i cjelokupni evangelizacijsko-katehetski proces, ako želi biti vjerna sebi, mora biti: povijesno-spasenjska, osobna ili inkarnirana, eshatološka, antropološka, svjedočko-dijaloško-misijska te liturgijsko-biblijski obilježena. Druga značajka kateheze jest da je ona u sebi mistagoškog karaktera, odnosno da u sebi sadrži dimenziju mistagoške inicijacije. Mistagoška kateheza danas je u velikoj krizi jer u sebi podrazumijeva kerygmu, ona se oslanja na kerygmu, no ako kerygme nema, ona je u sebi nejasna, u praksi odsutna, nepostojeća, “mrtva”. Proučavajući Pobudnicu možemo uočiti ne samo četiri razine evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog pristupa nego i četiri tipologije suvremenog evangelizatora: tradicionalističko-konzervativni, progresivističko-

puko-aktivizirani, rezignirano-dezerterski te Duhom Dobrog Pastira prožeti evangelizator.

Ključne riječi: *kerygma, mistagogija, tradicionalističko-konzervativni, progresivističko-puko-aktivizirani, rezignirano-dezerterski te Duhom Dobrog Pastira prožeti evangelizator.*

UVOD

Sv. Ivan Pavao II. u postsinodalnoj apostolskoj pobudnici *Ecclesia in Europa* ustvrdio je da mnogi današnji Europljani misle da znaju što je kršćanstvo, ali ga zapravo ne poznaju. Često ne znaju ni najnovija načela i pojmove vjere. Mnogi kršćenici žive kao da Krist ne postoji, ponavljaju se geste i znakovi vjere, osobito u bogoslužnim činima, ali s njima ne ide u korak stvarno prihvaćanje sadržaja vjere i vjerno prianjanje uz Isusovu osobu, stoga se *osim nove evangelizacije, nameće u određenim slučajevima potreba za prvim navještajem vjere.*¹ Ako je evangelizacija temeljno poslanje Crkve, kateheza kao navještaj i produbljivanje evanđeoske poruke u vidu sazrijevanja vjere i kršćanskog života treba biti u srcu crkvenog poslanja. Kateheza počinje tamo gdje se svjesno izabere vjera, kako bi se razvijao sadržaj puta vjere.² Pretpostavlja prvi (kerigmatski) trenutak, odnosno navještaj Radosne vijesti. U našem vremenu tradicionalni modeli kateheze više ne samo da nisu dostatni nego su trebali biti "zaboravljeni i preživljeni". Stoga Crkva danas prvotno mora hrabro "prepoznati" današnju katehetsku situaciju, odrediti narav i zadaće same kateheze, posebice jer je vjernik "u velikoj mjeri sekulariziran, vjerski nepoučen, indiferentan, pasivan, klerikalno obojen, sakramentalno udaljen i nesuživljen s Crkvom".³ Rad u prvom dijelu na temelju naglasaka pobudnice *Evangelii gaudium* analizira poimanje, značenje i shvaćanje *kerygme*, u drugom dijelu razlaže poimanje i značenje mistagogije u kontekstu cjelokupne evangelizacije. U trećem poglavlju donose se osobne, vjerničke, pedagoško-katehetske značajke evangelizatora, a u četvrtom dijelu tipologiju evangelizatora prema pobudnici *Evangelii gaudium*.

¹ Usp. Ivan Pavao II., *Ecclesia in Europa, Crkva u Europi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003., Dokumenti 136, br. 46, 51.

² Usp. Sveti zbor za klerike, *Opći katehetski direktorij, Dokumenti 38-39*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972., br. 18-24, 23-26.

³ Stanislav Šota, *Sudbina vjeronauka u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji od 1944. do 1960.*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2011., 418.

1. KERIGMATSKA KATEHEZA U *EVANGELII GAUDIUM*

U kontekstu govora o naviještanju evanđelja, pod nazivom “evangelizacija za produblјivanje *kerygme*”⁴ apostolska pobudnica pape Franje *Evangelii gaudium* posebnu pozornost posvećuje katehezi. Kateheza je promatrana u kontekstu cjelokupne evangelizacije, s posebnim naglaskom na pouku koja dovodi do rasta i svakodnevnog sazrijevanja u vjeri. Živjeti kršćanstvo znači i uz teškoće i progonstva autentično živjeti evanđelje, dati i pružati svjedočanstvo, posebice svakodnevnim življenjem naviještati evanđeoske vrednote. U tom smislu kršćani danas ne bi smjeli biti puki promatrači prekrіženih ruku, šutljivi i bezlično neprimjetni evangelizacijski dezerteri,⁵ koji napuštaju golemo, dragocjeno i neizmјerno bogatstvo Radosne vijesti, napose u susretu s današnjim vjerskim relativizmom, indifereentizmom, sekularizacijom, posebice sve prisutnijim, a time i respektabilnijim agresivnim sakramentaliziranim ateizmom.⁶ Crkva evangelizira samo onda kada dopušta da i sama bude neprestano evangelizirana, u suprotnome evangelizacijsko-pastoralno-katehetsko nastojanje, posebice kateheza kao vjerska pouka s ciljem produbiti i poosobiti vjeru i vjersko iskustvo, ne uspijeva dovesti značajniji broj (ne)evangeliziranih vjernika do zrelog prakticiranja vjere.⁷ Fenomen katehiziranja (ne)evangeliziranih današnjim katehetama dodatno “stvara” još snažniji osjećaj rezignacije. Okosnica Pobudnice je govor o novoj evangelizaciji, o osobnom uključivanju svakoga vjernika u proces naviještanja Radosne vijesti, koji uključuje osobnu notu ili dimenziju koju nosi svaki navjestitelj, potom traženje novih metoda djelovanja u iznošenju misterija kršćanske vjere i prvog susreta sa središnjim događajem vjere, koji se oplemenjuje i nameće kao glavni u svakoj katehezi.⁸ Riječ *kerygma* ima svoje korijene u grčkoj riječi *karyssein* = proglašavati, navijestiti, vijest javnog značenja koju prenosi glasnik, prva vijest, a u NZ konkretno znači

⁴ Usp. Franjo, *Evangelii gaudium*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013., Dokumenti 163, br. 160-175, 127-138.

⁵ Usp. Joseph Ratzinger, *Sol zemlje*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2005., 32.

⁶ Sakramentalizirani ateisti su oni vjernici koji su primili sve sakramente, a nakon nekog vremena, budući da nisu egzistencijalno i osobno prionuli te prihvatili Evanđelje i Krista kao način života, “tiho ili javno” napuštaju Crkvu ne prakticirajući uopće vjerski život.

⁷ Usp. Marin Srakić, *Ti si Krist za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode dakovačke i srijemske*, Nadbiskupski ordinarijat, Đakovo, 2008., br. 121, 77.

⁸ Usp. Franjo, *Evangelii gaudium*, br. 50, 41-42.

navještaj evanđelja Židovima i poganima.⁹ Time je to i prva riječ o Kristu koji je svojom mukom, smrću i uskrsnućem donio spasenje svakom čovjeku. Navještaj nije samo puko prepričavanje nekog povijesnog događaja, *kerygma* u sebi nosi osobno sudjelovanje, jer ona je sama po sebi događaj, ne prepričava se, događa se sada i ovdje. Dakle, *kerygma* nije sažetak iz povijesnih udžbenika, niti nešto što je samo i jedino crkvena doktrina, *kerygma* je događaj koji se odvija između dviju osoba - onoga koji naviješta Krista i onoga od kojega se očekuje obraćenje. Ona u sebi nosi središnje, ključno i bitno ocrtavanje kršćanske vjere, objavljena Božjom ljubavlju, traži djelovanje i angažman, ali ne samo u prvom susretu osobe s vjerom i Kristom, ona traži ponovni susret u svakoj katehezi, ona se mora provući kroz svaku katehezu kako bi bila *kerygma*.¹⁰ Sama se riječ učestalo počela koristiti četrdesetih godina XX. stoljeća. Francuski katehētici isticali su kako je *kerygma* prvi navještaj evanđelja nevjernicima, misijski trenutak.¹¹ Smatrali su kako je neophodna kerigmatska obnova *kerygme*, u koju bi se unijela antropološka i iskustvena dimenzija, a ne samo puko tumačenje crkvenih dogmi. Papa Franjo danas poziva sve one koji imaju udjela u evangelizaciji da imaju udjela i u putu rasta u vjeri, ne samo na doktrinar-nom području,¹² nego prvotno kao odgovor na Gospodinovu ljubav. *Kerygma* je ostvariva i moguća kao ona koja se pojavljuje u svakoj katehezi, vođena prvenstveno ljubavlju kao relacijom i odnosom dviju osoba, Boga i čovjeka, čovjeka i čovjeka.¹³

1.1. *Kerygma* – početni događaj u evangelizaciji

Papa Franjo istovjetno kao i u ranijim dokumentima Crkve ističe kako je cilj kateheze omogućiti pojedincu da se osobno susretne s Bogom. Kateheza ima zadaću kršćanina učiniti što sposobnijim, kvalitetnijim dionikom života vlastite župne zajednice. Njezin cilj nije samo znati nešto o vjeri, jer župna kateheza nije služenje spoznaji vjere nego pomaganje, omogućavanje svakom čovjeku osobno se opredijeliti, biti vjernikom. Kateheza stoga ne smije biti improvizirana, nego sustavna, s programima koji pojedinca mogu dovesti do

⁹ Usp. Aldo Starić, *Enciklopedijski teološki rječnik*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 488.

¹⁰ Usp. Marko Pranjčić, (priređio), *Religijsko-pedagoški leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., 369.

¹¹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, 370.

¹² Usp. Isto, br. 61, 53-54.

¹³ Usp. Isto, br. 161, 127-128.

željenog cilja, koja zahvaća, uključuje i sadrži sve bitno od sadržaja, istovremeno se ne pretvarajući u teološko istraživanje ili znanstvenu egzegezu. Ona uključuje i prvi navještaj – *kerygmu*, ali se ne zaustavlja na prvom navještaju. Otvorena je svim područjima kršćanskog života, integrira kršćansku inicijaciju i cjelokupni kršćanski život.¹⁴ Rast u vjeri ne događa se, ističe papa Franjo, “isključivo ili ponajprije kroz prizmu izobrazbe na doktrinarnom području”¹⁵. To znači da *kerygmu* treba promatrati ne kao puku pruženu informaciju o vjeri, nego kao proces, rast u vjeri, trenutak i mogućnost osobnog susreta s Bogom, događaj u kojem se slavi Krist. Kateheza ne može bez *kerygme*. *Kerygma* je od presudne važnosti. Ona je u službi trajne izgradnje i sazrijevanja. *Kerygmom* “vjernik postaje vjernikom”, zbog toga je treba shvatiti vrlo ozbiljno.¹⁶ Novost u poimanju “prvog navještaja” očituje se u tome što je u *Evangelii gaudium* prvi navještaj shvaćen kao središnje mjesto u evangelizacijskom pastoralnom i katehetskom djelovanju. Pod prvim navještajem ne smatra se i ne doživljava doslovno prvi navještaj kao takav i prvi po svojoj naravi, odnosno onaj koji stoji samo na početku, kasnije se zaboravlja ili zamjenjuje ostalim sadržajima koji ga nadilaze. Prvi nije onaj koji je prvi kao takav, važnost prvog navještaja proizlazi iz njegove vrsnosti i zato je on *glavni navještaj*.¹⁷ Kateheza, ako želi biti kerigmatska, treba početi od povijesti spasenja, dijaloškog odnosa Boga i čovjeka, gdje je čovjek mjesto i cilj radi koga se vjerska pouka događa. U tom smislu, prema papi Franji, prvi navještaj karakterizira i specificira: Božja ljubav kao sadržaj prvog navještaja; govor, odgovor, osobno iskustvo vjere svakog katehizanta; potreba svakodnevnog sazrijevanja i rasta katehizanta i evangelizatora te činjenica da ništa nije postojanije, dublje, sigurnije, čvršće i mudrije od tog prvog navještaja, odnosno *kerygme* u kojoj se dogodilo obraćenje.¹⁸

¹⁴ Usp. Ivan Pavao II., *Catechesi tradendae*, Glasa Koncila, Zagreb, 1994., br. 21, 23-24.

¹⁵ Franjo, *nav. dj.*, br. 161, 127-128.

¹⁶ Usp. Isto, br. 160, 127.

¹⁷ Usp. Isto, br. 164, 129-130.

¹⁸ Usp. Isto, br. 165, 130-131. Čini se kao da su današnje katehete i evangelizatori obrnuli teze. Vjernicima koji od Crkve traže sakramentalne “usluge” pristupa se kao da već imaju duboko iskustvo vjere te se često s nevjericom i čuđenjem doživljava njihova nezainteresiranost za ponuđeni vjerski sadržaj, umjesto da se “tražiteljima” pristupi na način prihvaćanja njihova realnog vjerskog stanja te ih se kroz katehezu dovede i povede do puta obraćenja. Ozbiljno je pitanje koliko naši pastoralni djelatnici poznaju vjersko stanje onih kojima navještaju, kako i na koji način ga žele upoznati te postoji li uopće sustav sustavnog upoznavanja i praćenja pastoralnih prilika u našim mjesnim Crkvama?

1.2. Imperativ ljubavi - središnje mjesto *kerygme*

Zapovijed ljubavi postaje moguća samo zato što je više od pukog zahtjeva. Naime, ljubav se može zapovjediti, jer je najprije darovana. Ovo načelo polazište je svih shvaćanja iz svakog Isusovog govora o ljubavi. Ljubav u Isusu, njegovom odnosu prema potrebitima, braću čovjeku i Bogu postaje kriterij za vrednovanje ljudskog života. U ljubavi prema Bogu i bližnjemu stapaju se i susreću dvije ljubavi. Isusova ljubav obuhvaća sve ljudske mogućnosti i zahvaća čitava čovjeka. Ona se temelji u naizvan jednostavnoj stvarnosti - ljubavi koja ljubavlju biva još više ljubljena. Takva se ljubav može ostvariti samo na temelju dubokog susreta s Bogom.¹⁹ Takva ljubav raste po ljubavi. Ona postaje božanska jer dolazi od Boga i sjedinjuje se s Bogom, nadilazi podjele, pruža mogućnost biti jedno, sve dok u potpunosti ne budemo s Bogom "sve u svemu". (1Kor 15,28).²⁰ Imperativ ljubavi u *kerygmi* posebno se očituje u konkretizaciji i potvrdi Božje ljubavi, ne nametanju Istine, u pozivu na slobodnu odluku "prionuti" uz Isusa, te radosti, poticajnosti i cjelovitosti u nasljeđivanju i hodu na putu Istine i Ljubavi.²¹ Imperativ ljubavi evangelizatora i katehete na opipljiv se način posebno očituje u praćenju i zajedničkom hodu s katehizantima.²² Naime, primjer svetog Pavla i njegova odnosa s Timotejem i Titom, ostvareno istinsko duhovno praćenje u okviru službe evangelizacijskog poslanja tijekom apostolskog djelovanja, prožeto Kristovom ljubavlju: brigom, povjerenjem, praćenjem osobnog rasta i izgradnjom, zatim očitovanom žalošću i radošću poradi uspjeha i neuspjeha, posebice ukazivanja na potrebito, pruža pravilo za suvremeno evangeliziranje i katehiziranje. Papa Franjo ukazuje i definira i "krivo" očitovani imperativ ljubavi u *kerygmi*: nametljivo praćenje i izolirano samoostvarenje.²³

¹⁹ Usp. Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, Dokumenti 158, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., br. 1, 5-8.

²⁰ Usp. Benedikt XVI., *Deus caritas est*, Dokumenti 143, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., br. 17-18, 28-31.

²¹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 160-161, 127-128.

²² U konzumističkom svijetu i mentalitetu današnji evangelizatori, napose katehete, osjete, dožive i susreću posebnu poteškoću - želju katehizanata da u potpunosti individualiziraju osobni hod i put vjere. Na taj način pavlovsko-timotejevski vid *kerygme* postaje velik izazov i poziv za sve.

²³ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 173, 136.

1.3. Radosno-evanđeoska, moralna i dijaloško-misijska dimenzija *kerygme*

Kerygma, kao i cjelokupni evangelizacijsko-katehetski proces, ako želi biti sebi vjerna, mora biti: povijesno-spasenjska, osobna ili inkarnirana, eshatološka, antropološka, svjedočko-dijaloško-misijska te liturgijsko-biblijski obilježena.²⁴ Međutim, za papu emeritusa Benedikta XVI. postalo je već uobičajeno govoriti o krizi naviještanja, posebice “što”, “kako” i “gdje” naviještati. Za njega je središnja i ključna kriza naviještanja (*kerygme*) svijest o Crkvi. Crkva više nije mjesto naviještanja. Ona je postala zapreka naviještanju. Stoga naviještanje najprije mora postati kritički korektiv Crkve.²⁵ Na tragu takve zbilje papa Franjo u pobudnici *Evangelii gaudium* posebno ističe važnost triju dimenzija *kerygme*. Kerygmu uvijek mora prožimati radosno-evanđeoska, moralna i dijaloško-misijska dimenzija.²⁶ *Kerygma* je događaj koji djelotvorno objavljuje poruku spasenja koju u sebi nosi. U takvim okolnostima slušatelji, primatelji, svjedoci *kerygme* ne mogu i ne bi smjeli ostati ravnodušni, pozvani su obratiti se i povjerovati.²⁷ Budući da živimo u vremenu u kojem suvremeni način života u čovjeku stvara osjećaj tjeskobe, Radosna vijest spasenja mora u svakom čovjeku probuditi *radost Radosne vijesti*, jer je radost Radosne vijesti “svjetlo i sol zemlje”.²⁸ Radost Radosne vijesti i misijski žar zahtijevaju snažan vlastiti evangelizacijski identitet, koji je kadar pobijediti sumnje, poteškoće i nesigurnost. Pustinje današnjeg čovjeka, prema papi Franji, ukazuju na veliku potrebu suvremenog svijeta za vjerom, koja će pokazati put i nadu u ostvarenje života. Papa Franjo, nadalje, ističe kako *kerygma* kao takva ne smije biti ništa drugo osim evanđeoska. Pod tim vidom misli kako treba izbjegavati učenja koja su više filozofska, moralizatorska, psihologijska itd.²⁹ Suvremeni svijet bez Boga, indiferentan, sekulariziran te često “bezličan” i “bezimen”, posebice neprimjetan kršćanin, napose slaba osobna vjera, velikim su dijelom posljedica što se Evanđelje - Radosna vijest nije predstavljalo kao stvarna Radosna vijest. Radosna vijest jedina je sposobna mijenjati i promijeniti ne

²⁴ Usp. D. Krželj, Osnovne dimenzije kateheze i naglasci u sadržaju i metodi u novoj situaciji, u: *Vjera mladih i župska zajednica*, Zbornik radova X. i XI. katehetske ljetne škole Varaždin, 1981. - Pazin 1982., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983., 376-386.

²⁵ Usp. Benedikt XVI., *Dogma i navještaj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011., 11.

²⁶ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 164-165, 129-130.

²⁷ Usp. *Enciklopedijski teološki rječnik*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 488.

²⁸ Usp. Ivan Pavao II., *Catechesi tradendae*, br. 56, 58.

²⁹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 165, 130-131.

samo ljudski život nego i čovjekov odnos prema Bogu. U tom smislu *kerygma* će ispuniti svoju zadaću tek onda kada uspije čovjeka dovesti do spoznaje kako je život u vjeri i na temeljima vjere u Boga istinska i stvarna sreća, smisao i njegova budućnost. Radosna vijest vjere, a time i *kerygma*, očituje se i u činjenici da vjera čovjeka čini slobodnim. Ako Bog spašava čovjeka u ljubavi i čini ga slobodnim, tada *kerygma* u službi prenošenja ljubavi pokazuje svu stvarnost i snagu vjere kao Radosne vijesti.³⁰ Nadalje, Pobudnica ističe kako u temelju svake *kerygme* mora biti osoba koja ispravno i istinito živi moralni nauk. Samo moralni i vjerski život, utemeljen na Božjoj doživljenoj spasenjskoj ljubavi, odnosno moralno življena vjera *otvara srce* Božjoj milosti koja oslobađa od pesimizma, postaje živi izvor vode na koji će drugi dolaziti piti.³¹ Papa navodi i parametre po kojima možemo prepoznati koja je *kerygma* moralna. Istinski život u Evanđelju, prožet ljepotom i vrijednošću dobra, smisleni život, egzistencijalna i vjerska zrelost, samoostvarenje i ostvarenje u Isusu Kristu, život koji pokazuje rezultate, značajke su moralne dimenzije *kerygme*.³² Svaka *kerygma* treba biti i *misijaska*, i to ne samo po tome što upućuje na promatranje drugih zajednica koje žive u različitim okolnostima i što, gajeći smisao za dobro opće Crkve, pobuđuje misionarska zvanja, nego i po tome što potiče na poštivanje prema svim ljudima te, počevši od sve boljeg izgrađivanja crkvene zajednice, podupire pravo kršćansko svjedočenje pred svim ljudima. *Misijska dimenzija kerygme* zahtijeva da se individualna vjera mirnog posjedovanja zamijeni dinamičnom vjerom, koja je protegnuta prema braći ljudima. Ona je misijaska i u tom smislu što ne pretpostavlja da je prisutna vjera u onima kojima se ona obraća. *Kerygma* se treba odvijati u klimi dijaloga, otvorena svima. Ona uključuje bolje poznavanje drugih konfesija i vjera te otvoreni kritički duh prema samima sebi.³³ Bez novoga misijskog, hrabrog evanđeoskog duha i života, bez vjernosti Crkve vlastitu pozivu, bez napuštanja jezika, načina, rada i djelovanja te struktura koje su u službi "samoočuvanja Crkve", misijski duh prožet sposobnošću dijalogizirati sa svijetom neće polučiti nikakve evangelizacijske rezultate. Zbog toga misijski žar koji uključuje radost iskustva, doživljava i življenja Evanđelja koje nam nitko ne može oduzeti, nužno i dijalogizira sa svijetom, posebice s osobama na rubu, i to sustavno, ali istodobno nenamet-

³⁰ Usp. J. Ratzinger, *Sol zemlje*, 166-169.

³¹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 86, 72-73.

³² Usp. Isto, br. 168, 133.

³³ Usp. Danijel Krželj, *Osnovne dimenzije kateheze*, 376-383.

ljivo, odgovorno, ali ne prisilno, radosno, ali ne primorano.³⁴ Naša *kerygma* niti može, niti smije stoga ignorirati činjenicu da postoje “drugi”, da su brojni oni koji su izvan Crkve i koji misle drukčije od nas. Na to nas prisiljava spoznaja da se Crkva nalazi u dijaspori i da se čovječanstvo sve više ujedinjava. Svjedoci smo približavanja kultura, religija i različitih ideologija. Sve to traži od svakog pojedinog kršćanina da suočava svoju vjeru s uvjerenjima drugih ljudi. Upravo zato dijalog se smatra temeljnim zahtjevom suvremene svijesti. Bez njega se odnosi u čovječanstvu više ne mogu ni zamisliti. Ozbiljna je zadaća suvremene *kerygme* da se prilagodi tom novom duhu otvorenosti i dijaloga.

2. MISTAGOŠKA KATEHEZA PREMA *EVANGELLI GAUDIUM*

Druga značajka kateheze jest da je ona u sebi mistagoškog karaktera, odnosno da u sebi sadrži dimenziju mistagoške inicijacije. Mistagoška kateheza danas je u velikoj krizi, jer u sebi podrazumijeva *kerygmu*, ona se oslanja na *kerygmu*, no ako *kerygme* nema, ona je u sebi nejasna, u praksi odsutna, nepostojeća, “mrtva”. Riječ mistagogija sastoji se od dva dijela: $\mu\upsilon\sigma\tau$ - vezan uz riječ $\mu\upsilon\sigma\tau\rho\iota\omicron\nu$ - ono što je zatvoreno jer dolazi od glagola $\mu\upsilon\omega$ - zatvoriti se, biti zatvoren. U drugom se dijelu riječi nalazi glagol $\acute{\alpha}\gamma\omega$ što znači voditi.³⁵ Riječ mistagogija u etimološkom smislu sastoji se od dvije riječi. Budući da mistagogija u sebi sadrži dva temeljna zadatka koja su usredotočena na povezanost ljudskog razmišljanja o onome što se događa u životu svakog čovjeka te sakramentalne stvarnosti koja u sebi sadrži djelovanje simbola, mistagogiji daje prema Dieteru Emeisu dvostruki smisao.³⁶ Prva razina prepoznaje se u govoru crkvenih otaca u uvođenju u tajnu vjerovanja koja se proslavlja kroz sakramente. Prostor za mistagogiju prepoznavamo u susretima novokrštenika koji su se tijekom uskrsnog vremena nakon primanja sakramenata inicijacije sastajali. Premda su katekumeni primili sakramente kršćanske inicijacije, oni su dublje ponirali u samo shvaćanje, bit i život primljenih sakramenata, koji je obnovio njihov život i postupno obnavlja svijet.³⁷ Druga razina je razina teologa Karla Rahnera koji mistagogiju doživljava kao povijest ljubavi Boga prema čovjeku i čovjekov

³⁴ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 85, 71-72.

³⁵ Usp. Marijan Mandac, Ćiril, *Jeruzalemski – Mistagoške kateheze*, Služba Božja, Split, 2005., 20.

³⁶ Usp. Dieter Emeis, *Sakramenten – Katechese*, Verlag Herder, Freiburg im Breisgau, 1991., 36-37.

³⁷ Usp. Isto, 37.

odgovor na tu ljubav. Čovjek prema Rahneru koji odgovara na Božju ljubav, unaprjeđuje i čini kvalitetnim ljudsku povijest, ujedno ponižući u sakramentalnu milost sakramenata inicijacije.³⁸ Ponižući u pojam *kerygme* pape Franje uočavamo kako njegov govor o mistagogiji ističe impulse mistike i impulse nade čovjekova potpunog opredjeljenja, gdje posebno zahvaća vjernike koji su imperativ i kritički znak suvremenom svijetu. Suvremeni mistagog usmjerava, potiče, suprotstavlja, pročišćuje, a posebice liječi one kojima je slomljeno srce. U tom smislu, u govoru pape Franje ne samo o *kerygmi* nego i o mjistagogiji primjećuje se utjecaj njemačkih teologa.³⁹ Preduvjeti za mistagošku katehezu iz Pobudnice *Evangelii gaudium* očituju se u četiri temeljne postavke. Mistagogija se prvotno mora shvatiti kao čovjekova čežnja živjeti od osobnog iskustva svetoga i iskustva zla. Druga postavka ističe kako mistagogija računa na temeljnu opciju svakog pojedinca i njegova života, koji se sastoji od malih životnih koraka, s ciljem stvaranja harmonije cjelokupne egzistencije. Treća ističe kako je mistagogija neshvatljiva bez *kerygme*, odnosno navještaja te usmjerenosti prema Kraljevstvu Božjem, Kristovu Uskrsnuću kao temeljnoj nadi ljudske čežnje.⁴⁰ Posljednja postavka uključuje mistagogiju kao svjedočenje, odnosno čovjekovu čežnju govoriti o osobnim nadanjima i strahovima, radostima i žalostima. Mistagogija tako postaje moguća samo u prostoru uzajamnog povjerenja čovjeka i Boga.⁴¹

Premda postoje višedimenzionalna shvaćanja mistagogije: mistagogija kao kateheza u kojoj se tumači i produbljuje slavljenje sakramenata; mistagogija kao teologija liturgijskoga slavlja, mistagogija kao samo slavlje⁴², crkvena praksa i teološko promišljanje uglavnom poznaju mistagogiju u njezinu tzv. imeničkom obliku, odnosno kao metodičko (katehetsko) obilježje te kao sadržaj, vrijeme, slavlje, događanje, prostor. Na taj način sveukupno pastoralno djelovanje moglo bi se nazvati mistagogijom. U tom smislu Karl Rahner govori i o "novoj mistagogiji" kao jednom od temeljnih imperativa za samoostvarenje Crkve u suvremenom društvu.⁴³ Prema

³⁸ Usp. D. Emeis, *Sakramenten – Katechese*, 7-8.

³⁹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br.167, 131-133.

⁴⁰ Usp. Isto.

⁴¹ Usp. Emeis, *Sakramenten – Katechese*, 39.

⁴² Usp. Ante Crnčević, Mistagogija euharistijskoga slavlja, *Diacovensia* 11 (2003) 1, 46-47.

⁴³ Usp. Ante Crnčević, Mistagogija liturgijskog prostora, u: *Liturgijska mistagogija - stari put trajne obnove*, J. Klarić (prir.), Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt, 2002., 75.

Evangelii gaudium, mistagogija sadrži redovito, sustavno, ponovno prepoznavanje vrijednosti kršćanske inicijacije, posebice “pronalska” njezinog liturgijskog znakovlja. Suvremena mistagogija mora razvijati i njegovati mistagoški *via pulchritudinis*⁴⁴, što znači pronalaziti, prepoznavati različite oblike ljepote koji se očituju u raznim područjima, posebice specifičnostima i ljepotama svih kultura, zatim potrebu prericanja i dorade, ne samo planova i priručnika mistagoškog karaktera nego i “osuvremenjenja” i približavanja novih znakova, novih simbola, novih oblika uobličavanja i prenošenja Božje riječi, pronalaska “novog jezika prispodoba” mistagoškog karaktera.⁴⁵ U traženju “novog govora prispodoba” sadržaj ljepote mora biti utemeljen u porukama koje, prema sv. Tomi, imaju najsvršeniju dimenziju ljepote, a to je *moralna i duhovna dimenzija*.⁴⁶ Budući da istinska ljepota kao privlačnost istinskoga dobra motivira ljudski život u intelektualnom, moralnom i religioznom transcendiranju, naviještati Krista znači pokazati da vjerovati i slijediti Krista nije samo nešto ispravno i istinito nego i lijepo, nešto što može ispuniti život novim sjajem i dubokom radošću. U toj perspektivi, svi se izrazi istinske ljepote mogu prepoznati kao put koji pomaže susresti se s Gospodinom Isusom.⁴⁷ U tom je smislu i “doslovno” svaka partikularna Crkva pozvana promicati korištenje umjetnosti u evangelizacijskom poslanju, spajajući ljepote prošlosti sa suvremenim načinom izraza u umjetnosti. Samoostvarenje Crkve u današnjem društvu i kulturama ne događa se i zbog toga što današnji katehetski priručnici i planovi nisu dovoljno uzeli u obzir mistagošku obnovu koja sadrži različite oblike, utemeljene na specifičnosti svake zajednice, naroda i kulture. Dodatna poteškoća je što se “katehetski mistagoški susreti” nerijetko održavaju bez doticaja s navještajem Božje riječi, koja mora biti u središtu samog susreta. Mistagogija i mistagoški susret treba biti ponajprije poveznica: “most koji može u globalnome promišljanju o Crkvi posvijestiti ‘globalizaciju’, sa svim pozitivnim predznacima, koja joj je vlastita, od religioznoga iskustva i naučavanja do naviještanja, slavlja i djelovanja”.⁴⁸ Prema papi Franji, kako bi mistagoški susret bio “uosobljena, pounutrašnjena most-poveznica”, traži se prikladno ozračje u kojem će se ono konkretizirati, kao i suvremeno i privlačno korištenje simbola unutar šireg procesa rasta;

⁴⁴ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 167, 131-133.

⁴⁵ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 166-167, 131-133.

⁴⁶ Usp. Umberto Eco, *Estetički problem u Tome Akvinskoga*, Globus, Zagreb, 2001., 211-212.

⁴⁷ Franjo, *nav. dj.*, br. 167, 132.

⁴⁸ Ivan Šaško, Obilježja liturgijske mistagogije, *Liturgijska mistagogija*, 43.

dakako da treba uključiti i integraciju svih dimenzija osobe u zajedničkom hodu slušanja i odgovora.⁴⁹ Pokazatelj uspješne mistagoške kateheze je pounutrašnjena i produbljena primljena milost i vjera u osobi-vjerniku iz koje se iščitavaju: privlačnost dobra, smisao i plan života zrelosti vjere, samoostvarenje, "plodnost vjerskog života", osoba prosvjetljena Duhom Svetim, koja ne samo odbacuje, nego razaznaje, raspoznaje i razumije što "zlo i grijeh" za svakog čovjeka, posebice njega samoga, čini i ugrožava.⁵⁰ Ljepota i snaga mistagogije, mistagoškog susreta, mistagoškog događanja prepoznaje se i u vjernikovom poosobljenom uprisutnjenom "miomirisu Isusove blizine, prisutnosti i pogledu ispunjenom poštovanjem";⁵¹ dakle, prema papi Franji, mistagogija ne bi smjela biti *pulchrum est quod visu placet*,⁵² nego življeno uosobljeno pounutrašnjeno sustavno produbljeno i kvalitetom rastuće svjedočanstvo božanske i ljudske ljepote. U Pobudnici se iščitava i Armbrusterovo poimanje mistagogije, s posebnim naglaskom na anamnetičku mistagogiju i mistagogiju inicijacije.⁵³ Anamnetičko razumijevanje mistagogije ukorijenjeno je u Rahnerovoj skraćenoj interpretaciji mistagogije kao imperativu za samoostvarenje Crkve u sadašnjem svijetu. To znači da inicijacijska mistagogija pretpostavlja i uključuje prepoznati Božji glas, koji čovjeka sustavno poziva (1 Sam 3, 1-10 i Lk 24, 13-35). Najjednostavnije rečeno, anamnetička mistagogija očituje se u neposrednom čovjekovom iskustvu Boga kao neshvatljivom Otajstvu, koje sebe može oblikovati, sebe nositi nakon Božjeg poziva, Otajstvo osluški-vati, sustavno sazrijevati uz osnovni preduvjet svakodnevno se bezuvjetno Bogu dati i predati.⁵⁴

3. OSOBNE I PEDAGOŠKE ZNAČAJKE EVANGELIZATORA PREMA *EVANGELII GAUDIUM*

Navještaj Radosne vijesti nije moguće ostvariti bez kvalitetnog, svetog, Kristom prožetog evangelizatora. Zbog toga *Evangelii gaudium* vrlo često u različitim okolnostima, kroz različite aspekte, govo-

⁴⁹ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 166, 131-133.

⁵⁰ Usp. Isto, br. 168, 133.

⁵¹ Isto, br. 169, 133-134.

⁵² Usp. John Navone, *Prema teologiji ljepote*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010., 51-52.

⁵³ Usp. Klemens Armbruster, *Von der Krise zur Chance*, Verlag Herder, Freiburg, 1999., 75-81.

⁵⁴ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 78-79, 66- 67.

ri o evangelizatoru. Prijeko potrebni evangelizator prožet Kristom ne zatvara se u sebe, nego izlazi, hrabro naviješta vlastito iskustvo spašenosti, prenosi osobno iskustvo vjere i molitve, iskreno živi ono što naviješta.⁵⁵ U tom smislu papa Franjo ističe kako suvremeni problemi današnjeg evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog rada između ostalog leže u činjenici slabe motivacije evangelizatora, loše obavljenim poslovima bez duha i duše, duhovnosti koja je u sebi mrtva, prožeta uhljebljivošću, duhovnosti bez križa, pragmatizmu koji Crkvu pretvara u grob, a kršćane u mumije.⁵⁶ Izgrađena osobnost podrazumijeva osobnu, ljudsku i pedagošku kvalitetu, a svaka kvaliteta podrazumijeva pojedine osobine.⁵⁷ Osobne i pedagoške značajke evangelizatora uvijek su aktualne u promišljanju teologa,⁵⁸ pastoralnih teologa,⁵⁹ posebice crkvenog vodstva⁶⁰ i dokumenata.⁶¹ Naime, evangelizatori su izravni primjer i vjerodostojni dokaz kako Crkva živi.⁶²

3.1. Osobne značajke evangelizatora u *Evangelii gaudium*

Osobne značajke kvalitetnog evangelizatora osposobljavaju katehizanta za život u vjeri, odgajaju u vjeri, predano sudjeluju u procesu sazrijevanja, osobno svjedoče, ne osuđuju nikoga, bliske su svakom čovjeku, a posebno ih resi "otvorenost za dijalog, strpljivost, srdačno prihvaćanje".⁶³ Prema papi Franji, evangelizatoru su potrebne dvije razine bliskosti: bliskost i povezanost s Bogom i *kerygmom* te bliskost s čovjekom.⁶⁴ Bliskošću i suosjećanjem evangelizatori uprisutnjuju "miomiris Isusove bliske prisutnosti i njegov osobni pogled".⁶⁵ Kao drugu kvalitetu evangelizatora *Evangelii gaudium* ističe potrebu otvorenosti za druge, osobu spremnosti za dijalog,

⁵⁵ Usp. Isto, br. 78-80, 66-67.

⁵⁶ Usp. Isto, br. 82-83, 68-70.

⁵⁷ Usp. Stanislav Šota, *Josip Gunčević: Život i djelo*, Diacovensia, Đakovo, 2007., 63.

⁵⁸ Usp. Špiro Marasović, Lik vjeroučitelja za treće tisućljeće, *Kateheza* 20 (1998) 1, str. 4-15.

⁵⁹ Usp. Josip Baloban, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995., 78-94.

⁶⁰ Usp. Pavao VI., *Evangelii nuntiandi*, KS, Zagreb 2000., br. 68-70, 60-62.

⁶¹ Usp. Ivan Pavao II., *Catechesi tradendae*, br. 62-67, 65-71.

⁶² Usp. Josip Baloban, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, 83.

⁶³ Franjo, *nav. dj.*, br. 165, 131.

⁶⁴ Usp. Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, KS, Zagreb 2013., br. 24-25, 53-57.

⁶⁵ Franjo, *nav. dj.*, br. 169, 133.

spremnosti slušati, zauzimati stav neisključivosti koji interdisciplinarno⁶⁶ prilazi i polazi od osobnih do evanđeoskih poruka svijetu koji sve manje u evangelizatoru prepoznaje evangelizatora.⁶⁷ Njegove su kvalitete strpljivost, poniznost,⁶⁸ nenametljivi evangelizacijski kristovski hod⁶⁹ koji stavlja drugoga uvijek u prvi plan,⁷⁰ prati ga na putu; evangelizator je onaj koji izlazi iz sebe i napušta sebe, kojemu je strana malodušnost, nepovjerenje u vlastite snage i fatalizam, osoba koja prihvaća vlastite slabosti i strpljivo nosi vlastite križeve, osoba svjesnu svoje osobne istine, koja se suživljava sa svima koji pate te je spremna priznati i vlastite ograničenosti. Na putu autoevangelizacije sami evangelizatori pozvani su hraniti se Božjom riječju, budući da riječ Božja sve više postaje središte svakog crkvenog djelovanja. Evangelizator ne propovijeda sebe i o sebi, u središtu bi trebala biti objavljena Božja riječ i njome treba biti prožet čitav njegov navještaj.⁷¹ U tom smislu, onaj koji evangelizira ili vrši bilo koji oblik pastoralnog djelovanja u Crkvi, pozvan je živjeti dubokim vjerničkim životom, koji će proizaći ponajprije iz prisnosti s Riječju, redovitim sakramentalnim životom, sudjelovanjem na euharistijskim i drugim liturgijskim sastancima. Promišljanje o osobnoj značajki evangelizatora Papa završava ističući socijalnu osjetljivost i zauzetost prema rubnim društvenim slojevima. Dakle, bez ikakvog licemjerja pokazati da zapovijed ljubavi i duh evanđelja evangelizator usmjerava prema drugome.⁷²

3.2. Pedagoške značajke evangelizatora

Trajna, odnosno permanentna formacija pastoralnih djelatnika nužna je za prepoznavanje uvijek novih izazova u Crkvi i društvu kako bi se shvatile promjene kojima je svaki čovjek zahvaćen. Trajna formacija vodi svakoga od nas razumijevanju i shvaćanju

⁶⁶ Usp. Benedikt XVI., Govor u prigodi prikazivanja dokumentarnog filma "Umjetnost i vjera – via pulchritudinis", *L'Osservatore Romano* (od 27. listopada 2012.), 7.

⁶⁷ Usp. Paul M. Zulehner - Anna Hennersperger, "Hode i ne more se" (Iz 40,31). *Svećenici u današnjoj kulturi*, Diacovensia, Zagreb - Đakovo, 2001., 23-24.

⁶⁸ Papa posebno osuđuje ne samo samodostatnu, autoreferencijalnu pobožnost nego i evangelizacijsku oholost koja ne želi nikome "otvoriti vrata župnog doma".

⁶⁹ Usp. Benedikt XVI., Postsinodska apostolska pobudnica *Verbum Domini*, KS, Zagreb, 2011., 1.

⁷⁰ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 179, 142.

⁷¹ Usp. Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, br. 24-25, 53-57; Franjo, *nav. dj.*, br. 62, 116-117.

⁷² Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 172-178, 136-141.

što se događa s čovjekom i društvom u kojem živi, te će prema Špiru Marasoviću onemogućiti stvaranje pastoralnog djelatnika kao "evangelizatora namještenika".⁷³ Pedagoške i katehetske kvalitete evangelizatora-katehete su: iskustvo praćenja, sposobnost shvaćanja, umijeće čekanja, mudrost – nezaobilazna dimenzija/karakteristika katehete, poučljivost Duhu Svetom, umijeće slušanja koje nadilazi vlastiti osjetilni sluh, sposobnost slušanja vlastitim srcem koja omogućuje blizinu i bliskost: sposobnost srca koja omogućuje onu blizinu bez koje nam nema pravoga duhovnog susreta.⁷⁴ Slušanje nam omogućuje ulaženje u svijet drugoga i suosjećajnost. Strpljivost će ovdje biti neophodna krepost koja pruža prostor za ostvarivanje komunikacije. Nadalje, strpljivost uči i umijeću čekanja. Vrlo je važna "pedagogija koja uvodi osobe korak po korak, u puno usvajanje otajstva".⁷⁵ Naglasak je dakle na pedagogiji stupnjevitosti. Pedagogija osobnog primjera posebno dolazi do izražaja u riječima kako današnji evangelizator treba biti glasnik Radosne vijesti... "čuvar dobra i ljepote, koji osobno snažno blista u osobnom životu i vjernosti evanđelju".⁷⁶ U Apostolskom pismu Papa ukazuje i na pojedina negativna dijagnostička stanja evangelizacije koja udaljavaju evangelizatora od biti i temelja samog evangelizatora. Tako primjerice spominje "kršćanski voajerizam evangelizatora", ističući kako je voajerizam zapreka osobnom rastu poradi evangelizatorove "morbidne radoznalosti" bez sadržaja, rada, ostvarenog poslanja i potrebitog djelovanja".⁷⁷

4. TIPOLOGIJA EVANGELIZATORA PREMA *EVANGELII GAUDIUM*

U Crkvi se danas po mnogima događa pojava tzv. samogetoizacije⁷⁸ Crkve. Samogetoizacija je posebice vidljiva u profilima i identitetu evangelizatora. Prema pobudnici *Evangelii gaudium* samogetoizacija je metastazirani tumor evangelizacijsko-pastoralno-kate-

⁷³ Usp. Š. Marasović, *Lik vjeroučitelja*, 11.

⁷⁴ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 171, 135.

⁷⁵ Ivan Pavao II., *Postsinodalna apostolska pobudnica Crkva u Aziji* (6. studenoga 1999.), 20: u: *AAS* 92 (2000) 171, 135.

⁷⁶ Franjo, *nav. dj.*, br. 168, 133.

⁷⁷ Isto, br. 169, 133.

⁷⁸ Jedan o prvih pastoralista u Hrvata koji je pisao o getoizaciji Crkve je dr. Josip Baloban. Usp. Josip Baloban, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 1995., 7-9.

hetskog nastojanja i rada.⁷⁹ Druga poteškoća koja se iščitava u Pobudnici je evangelizacijsko dezerterstvo.⁸⁰ U tom smislu Crkva dakle mora napustiti sigurnost vlastite strukture i institucije. Papa Franjo ističe kako je danas “činitelj evangelizacije mnogo više od jedne dobro ustrojene i hijerarhijske institucije”.⁸¹ Pomno čitajući Pobudnicu, možemo uočiti ne samo četiri razine evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog pristupa nego i četiri tipologije suvremenog evangelizatora: tradicionalističko-konzervativni, progresivističko-puko-aktivizirani, rezignirano-dezerterski, i Duhom Dobroga Pastira poosobljeni.

a) Tradicionalističko-konzervativni evangelizator

Tradicionalističko-konzervativni tip evangelizatora specifičan je sam po sebi. On sa sobom nosi “prošlost života, rada i djelovanja”. Karakterizira ga pristup, rad, način razmišljanja i djelovanje u kojem izbjegava stvaran suvremeni svijet te se “boji” suočiti se s njegovim mentalitetom, izazovima, evangelizacijskim mogućnostima. Za ovakvim pristupom teže evangelizatori za koje smijemo reći da boluju od samogetoizacije, da bježe u “sakristije” i ondje čekaju da ih ljudi traže. Tradicionalno-konzervativni evangelizator, budući da nije “hrabar izaći” iz sigurnosti crkava i župnih domova te pastoralnih centara, nije ni u mogućnosti prepoznati realno evangelizacijsko stanje, mogućnosti i perspektive.⁸² Tradicionalno-konzervativni evangelizator ne poznaje dovoljno prvotno društvenu javnost, adresate, pojedince i skupine kojima se treba obraćati evandeoskom porukom, nije (samo)educiran i stoga ne može kvalitetno i sadržajno odgovoriti na suvremena svjetonazorska poimanja, razmišljanja i djelovanja koje donosi suvremeni svijet. Unatoč neprestanom naglašavanju otvorenosti Crkve i njezinih poslanika, trajna je prisutnost spomenutog pristupa na evangelizacijsko-katehetskom poslanju. Papa u *Evangelii gaudium* ističe: “Puka administracija danas nije dovoljna... Postoje crkvene strukture koje mogu ometati evangelizacijski

⁷⁹ Samogetoizacija Crkve i samogetoizacija evangelizatora označava stanje, vrijeme, mentalitet, okolnosti u kojima se Crkva i današnji evangelizatori, zbog različitih i mnogobrojnih “protivnih vjetrova” današnjeg svijeta te zbog samo njima poznatih razloga, zatvaraju u “sebe, zidove Crkve i župni dom”.

⁸⁰ Dezerterstvo u evangelizaciji odnosi se na stav pastoralnih djelatnika koji zbog “protivnog vjetra” današnjeg svijeta te osjećaja nemoći sve naglašenije “prešutno i tiho” napuštaju prvotnu i osnovnu zadaću - evangelizirati. Prvi znak dezerterstva je stvaranje osobnog svijeta i zatvaranje u vlastiti svijet.

⁸¹ Franjo, *nav. dj.*, br. 111, 90.

⁸² Nedostatak žara i privatni svjetovi te osobni životi bez suživljenosti sa župnom zajednicom prvi su pokazatelj takvog pristupa, ali i rezignacije.

polet... Svaka obnova Crkve mora imati poslanje kao svoju svrhu kako ne bi postala plijenom svojevrstne crkvene introvertiranosti.”⁸³ Prema papi Franji Crkva treba biti kao majka otvorenog srca koja nije “bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti... zatvorena u klupko opsesija i procedura”.⁸⁴ Osoba zatvorena u svoj svijet svakodnevnog života, duhovnog života koji daje lažni osjećaj sigurnosti, ne može se suočiti s realnim stanjem, a time ne može ni pastoralno adekvatno i kvalitetno evangelizirati.⁸⁵ Najveća poteškoća tradicionalno-konzervativnog pristupa, a time i evangelizatora, jest u tome što evangelizator ne posjeduje “novi misionarski duh”. Budući da je “Radost evanđelja” za svakog čovjeka, i ne smije biti povlastica samo onih koji imaju hrabrosti doći, kucati i tražiti je, svaki evangelizator trebao bi (ra)spoznati put koji Gospodin pokazuje i na koji poziva: izići iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja.⁸⁶

b) Progresivističko-puko-aktivizirani evangelizator

U Pobudnici je u više navrata spomenuta tipologija evangelizatora kojeg bismo mogli nazvati progresivističko-puko-aktivizirani evangelizator. Danas u pojedinim mjesnim i nacionalnim Crkvama imamo pojavu evangelizatora koji su u evangelizacijsko-pastoralno-katehetskom radu isključivo “obojani” progresivizmom radi progresivizma, progresivizma bez plana i programa, progresivizma bez kvalitetnog sadržaja te evangelizatora pukog aktivista. Moto evangelizatora “puko-aktiviziranog” možemo sažeti u “juri i žuri”, bez dubljeg smisla i razloga. Takav evangelizator biva oglušen na upute i smjernice te pastoralne planove, bilo mjesne, nacionalne ili opće Crkve, koji teži za ostvarenjem nekih svojih ideja. Na trenutke prividno, kao i trenutno, ovakav evangelizacijski pristup ostavlja dojam pozitivnosti, ali, dublje gledano, on u sebi krije ozbiljne poteškoće. Naime, Crkva u sebi sadrži jasan nauk, pastoralne smjernice i pozitivnu hijerarhiju istina vjere, kreposti koje su ispravan orijentir za evangelizacijsko-pastoralno-katehetsko djelovanje. Upravo progresivističko-puko-aktivizirani evangelizator u svojem aktivnom zauzimanju za “evangelizaciju” upada u opasnost zaborava bitnoga u navještanju i evangelizaciji. *Zaboravlja* se da je Snaga Duha Svetoga i Božja milost “udarna igla” svakog rada i djelovanja. U pukom aktivizmu mnoga se područja evangelizacijskog rada svode na puki

⁸³ Franjo, *nav. dj.*, br. 25-26, 25-27.

⁸⁴ Isto, br. 49, 43-44.

⁸⁵ Usp. Josip Baloban, *Djelovanje Crkve*, 8.

⁸⁶ Franjo, *nav. dj.*, br. 20, 22.

humanizam, zaboravljajući da Evanđelje poziva prije svega na odgovor Bogu koji nas ljubi i spašava. Naš smisao i temelj evangelizacije jest u toj istini, ljubavi Božje prema čovjeku i ponudi spasenja. Sve su kreposti u službi u ljubavi. Ako taj poziv ne blista snažno i privlačno, moralnoj građevini Crkve prijete opasnost da postane svojevrsna kula od karata i za evangelizacijsko-pastoralno-katehetsko poslanje Crkve. Zbog takvog pristupa Crkvi prijete opasnost da izgubi svježinu i "miris Evanđelja" te svoje sustavno i cjelovito prenošenje poruke Evanđelja.⁸⁷ Bez Evanđelja kao temelja i središta evangelizator "evangelizira" i "katehezira" na vanjskoj razini, na površini i bez duha. Izlazak iz spomenutog poimanja evangelizacijsko-katehetskog pristupa jest u buđenju svijesti, prema riječima koje je Papa naglasio u Pobudnici, da Crkva "izlaska" i "otvorenih vrata" ne znači bezglavo i besciljno trčati svijetom. Često je bolje jednostavno usporiti korak, ostaviti po strani tjeskobu da bismo pogledali druge u oči i slušali, ili prestati juriti s jednog posla na drugi i ostati s onima koji su posrnuli u životu.⁸⁸ Dakle, naša se zauzetost ne sastoji samo na zauzetosti u djelima ili planovima promicanja i pomoći, jer ono što Duh pokreće nije prekomjerni aktivizam, nego prije svega pozornost prema drugom u duhu i snazi Evanđelja.

c) Reznirano-dezerterski evangelizator

U vremenu kada Crkva želi živjeti duboku misionarsku obnovu, kada na svakom koraku čujemo potrebu nove evangelizacije, unutar evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog rada otkrivamo tipologiju evangelizatora koji je u totalnoj suprotnosti sa zahtjevima i potrebama Crkve i društva u kojem danas živimo. Taj pristup, odnosno tip evangelizatora i kateheta nazivamo reznirano-dezerterskim. Nakratko smo analizirali tradicionalno-konzervativnog evangelizatora koji se povlači u sakristiju, čeka da mu se dođe. Upoznali smo se sa značajkama progresivističko-puko-aktiviziranog evangelizatora koji se najčešće izgubi u svojom aktivizmu, a sadržaj izbljedi. No činjenica je da i u jednom i drugom spomenutom evangelizatoru uočavamo određeni evangelizaciji trud, napor i djelovanje. Evangelizacija je doduše manjkava, daleko od idealnog pristupa, ali nijedan od oba spomenuta tipa evangelizatora ne odustaje od evangelizacije i pastoralnog katehetskog rada, već nastoji evangelizirati one koji sami dolaze ili one koji prihvate taj puki površinski aktivizam. S druge strane, prema Pobudnici, postoji i treći tip evangelizatora

⁸⁷ Usp. Isto, br. 39, 35-36.

⁸⁸ Usp. Isto, br. 46., 41.

- rezignacijsko-dezerterski evangelizator. Riječ je o pristupu i tipu evangelizatora kojeg karakterizira uljuljanost u vlastitu samodostatnost i komotnost.⁸⁹ Papa Franjo, svjestan izazova i poteškoća, upozorava na opasnosti i zaključuje kako smo svi na "neki način pod utjecajem današnje globalizirane kulture koja nas, dok nam pruža vrednote i nove mogućnosti, može ograničavati, uvjetovati, pa čak nam i naškoditi".⁹⁰ Rezignirano-dezerterski tip evangelizatora u sebi krije osobe koje su toliko pod utjecajem praktičnog relativizma da i oni koji se odlikuju čvrstim doktrinarnim i duhovnim uvjerenjima podliježu načinu života koji se očituje na navezivanju na materijalnu sigurnost, "uhljebljenost", ili želji za stjecanjem moći i ljudske slave. Nikako i gotovo ništa im ne može i "ne smije" ugroziti vlastitu komotnost i "vrijeme za njih". Rezignirano dezerterstvo u sebi otkriva egoističnu mlitavost. Radi se o pretjeranoj zaokupljenosti svojim slobodnim vremenom.⁹¹ Bore se za svoje slobodno vrijeme kao da je evangelizacijska zadaća opasan otrov, a ne radostan odgovor na ljubav Boga. "Rezignirani dezerteri" odupiru se tome da se potpuno posvete poslanju i tako upadaju u stanje mrtvila i lijenosti. Takvim stavom oni svojom mlitavošću "potiho, prešutno i neprimjetno" napuštaju evangelizacijsko-pastoralno-katehetski rad u potpunosti ili gotovo u potpunosti, pritom bježeći u osobne svjetove bez uvida i odobrenja hijerarhije. Ovakav pristup vodi evangelizatore u bezlični pragmatizam svakodnevnog života Crkve.⁹² Takvi evangelizatori su razočarani i nezadovoljni stvarnošću, Crkvom, ali najčešće samima sobom, te žive u stalnoj napetosti prepustiti se ili ne slatunjavoj melankoliji i beznadu.⁹³ Takav tip evangelizatora izgubio je radost evangelizacije i uhljebljeno "hoda" standardnim ugaženim stazama. Pokušavajući shvatiti, ali nikako ne opravdavajući ovakav tip evangelizatora, papa Franjo pokušava pronaći rješenje za iskor-

⁸⁹ Rezignacijsko-dezertersko svojevolumeno-personificirani pristup karakterizira i "prepuštanje" katehetskog rada kvalificiranim i nekvalificiranim katehetama, bez ikakvog uvida u njihov rad, bez animiranja i vođenja kateheta, bez pastoralno-katehetskog plana i programa u kojem su katehete prepušteni pukoj improvizaciji. Svećenik rezignacijsko-dezerterskog pristupa postaje samo liturg i djelatelj sakramenata. Sustavna nesustavnost u radu najbolje karakterizira rezignacijsko-dezerterski pristup.

⁹⁰ Franjo, *nav. dj.*, br. 77, 65.

⁹¹ Jedan od prvih pokazatelja takvog pristupa jest pojava u nekim mjesnim Crkvama tzv. "slobodnog ponedjeljka", koji često u praksi postaje nedjeljno-popodnevno slobodno vrijeme, cjelodnevno slobodni ponedjeljak i do večernje svete mise slobodan gotovo cjelodnevni utorak.

⁹² Usp. Rino Fisichella, *Was ist Neuevangelisierung?*, Sankt Ulrich Verlag, Augsburg, 2012., 103.

⁹³ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 76-84, 64-70.

jenjivanjem ovakvog pristupa.⁹⁴ Savjetuje izlazak iz samih sebe, vlastite samodostatnosti te povezivanje s drugima. Zatvoriti se u sebe, reći će Papa, “znači kušati gorki otrov imanencije”.⁹⁵

Reznirano-dezerterski tip evangelizatora daleko je od kršćanskog ideala i jedini način za nadilaženje jest oslobađanje od sebe i prihvaćanje poziva upuštanja u rizik susreta s licem drugoga - Isusa.⁹⁶ Evangelizator koji reznirano-dezerterski živi svoju vjeru i evangelizacijsko poslanje, daleko je od istinske vjere u utjelovljenoga Božjeg Sina.

d) Duhom Dobrog Pastira poosobljeni evangelizator

U posljednjem modelu evangelizatora i katehete dopuštamo si i smatramo potrebnim iznijeti neke od poželjnih elemenata u pristupu “Duhom ispunjenog evangelizatora i katehete”, u čijem središtu svakako mora biti Krist - Dobri i Uzorni Pastir svoga stada. Duhom ispunjeni evangelizatori su blagovjesnici.⁹⁷ Oni su blagovjesnici koji se otvaraju djelovanju Duha Svetoga. Snaga Duha Svetoga evangelizatoru ulijeva snagu za mogućnost naviještanja novosti evanđelja u svakom vremenu, na svakom mjestu, glasno i hrabro.⁹⁸ Temelj evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog poslanja su evangelizatori ispunjeni Duhom molitve i rada. U području evangelizacije nimalo ne koriste ni rasprave ni socijalne i pastoralne prakse u kojima nema duhovnosti koja može promijeniti srce. Potrebno je neprestano njegovati jedan osobni, nutarnji prostor koji daje kršćanski smisao zauzimanju i djelovanju. Zato papa Franjo naglašava kako “bez dužih trenutaka klanjanja, molitvenog susreta s Božjom riječju, iskrenog dijaloga s Gospodinom, naše zadaće lako postaju besmislene; gubimo snagu zbog umora i teškoća i naš se žar gasi”.⁹⁹ U tom smislu otkriva se temeljni razlog evangelizacije - posvjedočiti i pružiti Isusovu ljubav, ljubav i iskustvo spašenosti koje nas potiče da snažnije i kvalitetnije svjedočimo doživljenu ljubav Dobrog Pastira.¹⁰⁰ Najbo-

⁹⁴ Sredstva i mogućnosti komunikacije danas nude putove oslobađanja od mlitavosti u apostolskom žaru i uhljebljenje u samoga sebe i svoju dobru životnu situaciju i standard.

⁹⁵ Franjo, *nav. dj.*, br. 87, 73.

⁹⁶ Usp. Isto, br. 88, 74.

⁹⁷ Usp. R. Fisichella, *Was ist Neuevangelisierung?*, 20-21, 32-35, 133.

⁹⁸ Usp. Isto, 100-102, 109-110.

⁹⁹ Franjo, *nav. dj.*, br. 262, 195.

¹⁰⁰ Voditi i dovoditi vjernike do čvrstog nutarnjeg života, na temelju načela i kršćanskog nauka kako su ih živjeli i naučavali sveci, pastoralno je djelo mnogo važnije i temeljitije. Više nego ikad danas je potrebno ponovno otkriti da su molitva, sakramentalni život, meditacija, šutnja u klanjanju, srce do srca s našim

lji poticaj da se kršćani odluče na naviještanje evanđelja jest da ga kontempliraju s ljubavlju, da se zaustave na njegovim stranicama i čitaju ga svim srcem.¹⁰¹ Evangelizator po uzoru na Dobrog Pastira, Krista, promatrajući njegov život, odgovara na najdublje ljudske potrebe na temelju evanđelja koje radosno navješćuje. Radost navješćaja i ispunjenost proizlazi iz svijesti i iskustva kako evanđelje nudi prijateljstvo s Isusom i bratsku ljubav.¹⁰² Posjedovanje blaga života i ljubavi koje ne može zavarati i poruke koja ne može navesti na krivi put ili razočarati, uvjerenje je koje dodiruje dubinu ljudskog srca, podupirući ga i oplemenjujući. Pravi evangelizator Dobri Pastir ne prestaje nikada biti učenik Pastira. On zna da Isus kroči s njim, govori s njim, diše s njim, radi s njim. Evangelizator - poosobljeni Dobri Pastir osjeća živoga Isusa usred svoje evangelizacijsko-pastoralno-katehetske zauzetosti.¹⁰³ Iz takvog neprestanog osobnog susreta s Kristom, Dobrim Pastirom, suobličavanje s Isusom uvodi nas u tajnu i smisao evangelizacije. Isusova evangelizacija ide prema čovjeku, prema narodu, daje se drugome. U tom smislu značajna je rečenica, ali i izazov evangelizatorima iz Pobudnice *Evangelii gaudium*, kako nam je potrebno i: "dobro vidjeti blizinu koju Isus pokazuje prema svakom".¹⁰⁴ Evangelizirati kao Dobri Pastir u osobnom susretu i poosobljenom pastoralnom pristupu znači: "dijeliti" život sa svakim vjernikom, slušati njihove poteškoće, probleme i brige, pomagati materijalno i duhovno u potrebama, sve činiti iz ljubavi i nutarnjeg uvjerenja te izbora koji daje smisao našem životu, donositi i nositi Isusa svijetu, društvu i čovjeku koji je "gladan i žedan" Evanđelja.¹⁰⁵

ZAKLJUČAK

Na tragu Pobudnice možemo zaključiti kako istinski i pravi evangelizator ne smije zatvoriti vrata Kristu, iskustvu njegove ljubavi, spasenja i milosrđa. Iskustvo s Isusom vodi nas evangeliza-

Gospodinom, svakodnevno vježbanje u krepostima mnogo produktivniji od bilo kakve rasprave i da su zato uvjet za učinkovitost evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog rada. (Usp. Kongregacija za kler, *Prezbiter, pastir i voda župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br. 27, 62-64.)

¹⁰¹ Usp. Reinhold Bärenz, *Die Wahrheit der Fische. Neue Situationen brauchen eine neue Pastoral*, Verlag Herder, Freiburg im Breisgau, 2000., 296.

¹⁰² Usp. Isto, 33-34.

¹⁰³ Usp. Isto, 38-39.

¹⁰⁴ Franjo, *nav. dj.*, br. 269, 201.

¹⁰⁵ Usp. Reinhold Bärenz, *Die Wahrheit der Fische*, 147-148.

cijskom djelovanju koje obogaćuje duh i srce, otvara nove duhovne obzore, čini osjetljivijima za prepoznavanje djelovanja Duha Svetoga i neprestano rasvjetljuje putove nove evangelizacije. Evangelizacijsko-katehetski pristup u pastoralu može biti djelotvoran isključivo ako u njemu sudjeluju osobe svjesne da evangelizacijsko-pastoralno-katehetsko poslanje nije samo dio njihova života, "privjesak" koji mogu skinuti, niti nekakav dodatak. U suprotnome, to je poslanje kojim smo opećaćeni, označeni Isusom Kristom - Dobrim Pastirom, koji treba zahvatiti čitavo naše srce, biće, život, rad i djelovanje. Blagovjesnici sjedinjeni s Kristom pastirom nose na sebi "miris ovaca"¹⁰⁶ i one slušaju njihov glas. Dakle, biti blagovjesnik znači biti potpuno uronjen u Krista i njegovu Crkvu te u njoj, Crkvi, crpiti snagu Duha koji potpomaže svaku našu nemoć. Papa u Pobudnici jasno ukazuje kako je Crkvi potreban nov pristup, žar, zanos i hrabrost "izići, poći, ići i hoditi" svijetom, posebice "rubnima u vjeri", radosno naviještati ponudu spasenja primljenu od Isusa Krista. Na fenomen umora, nevjerodostojnosti, nezainteresiranosti i nedostatka žara evangelizatora u evangeliziranju jasno je ukazao i papa Pavao VI., upozorivši da je evangelizacija, umjesto osobno životno prožeta stvarnost utemeljena u Bogu i s Bogom, često puka "dekorativna, površinska, lakirana" evangelizacija.¹⁰⁷ Spomenuta tipologija evangelizatora ukazuje na potrebit žar i zanos, posebice na evangelizacijske bolesti pastoralnih djelatnika danas: individualizam, kriza identiteta i opadanje gorljivosti, osjećaj pukog funkcionalizma¹⁰⁸ koji zatiru žar i guše smjelost te stvaraju osjećaj poraza, evangelizatore pretvaraju u nezadovoljne i razočarane pesimiste namrgođena lica. Svjestan potrebitog vida smjelosti, hrabrosti, Papa u *Evangelii gaudium* veli: "Nitko se ne može upustiti u neku bitku ako unaprijed nije potpuno uvjeren u pobjedu. Onaj tko se u bitku upušta bez pouzdanja, već unaprijed ju je izgubio i zakopava u zemlju vlastite talente."¹⁰⁹

¹⁰⁶ Usp. Franjo, *nav. dj.*, br. 24, 24.

¹⁰⁷ Usp. Pavao VI., *Evangelii nuntiandi*, br. 20., 18.-19.

¹⁰⁸ Na temelju istraživanja izražena je tipologija evangelizatora, koja se djelomično i u sadržaju i u nazivu razlikuje. Usp. Paul M. Zulehner - Anna Hennesperger, "Hode i ne more se" (*Lz 40,31*), 125-134.

¹⁰⁹ Franjo, *nav. dj.*, br. 85, 71-72.

CONCEPTION OF KERYGMATIC AND MYSTAGOGICAL
CATECHESIS: PERSONAL AND PEDAGOGICAL FEATURES
AND TYPOLOGY OF EVANGELISTS IN EVANGELII GAUDIUM

Summary

This paper analyzes the terms kerygma, mystagogy and particularly the typology of evangelists in the apostolic exhortation *Evangelii Gaudium*. The first part of the paper pays special attention to catechesis. Kerygma, according to the Exhortation, is not a summary in the history books, or something that is just and only a church doctrine, kerygma is an event that takes place between two people, between the one who proclaims Christ and the one who is expected to be proselytized. It includes the first proclamation - kerygma, but does not stop at the first proclamation. It is open to all areas of Christian life, integrating the Christian initiation and Christian life as a whole. The imperative of love in Kerygma is particularly evident in the concretization and the confirmation of God's love, in non-imposition of the Truth, in its calling for a free decision to cleave to Jesus, in the joy, inspiration and integrity to follow and walk on the path of Truth and Love. Kerygma, as well as the entire evangelizing-catechetical process, if it wants to be true to itself, must be: historical-salvific, personal or incarnating, eschatological, anthropological, testimonial-dialogical-missionary, as well as liturgical and biblically marked. Another characteristic of catechesis is that it has the character of mystagogy, and that it contains in itself a dimension of mystagogy initiation. Mystagogy catechesis today is in deep crisis because it implies kerygma, it relies on it, but if kerygma does not exist, the catechesis in itself is unclear, in practice absent, non-existent, in other words "dead". By studying the Exhortation we can see, not only the four levels of evangelistic-pastoral-catechetical approach, but four typologies of contemporary evangelists: traditional-conservative evangelist, progressive-one-on-one evangelist, resignedly-deserting evangelist and evangelist permeated with the spirit of the Good Shepherd.

Keywords: *kerygma, mystagogy, evangelist, traditional-conservative evangelist, progressive-one-on-one evangelist, resignedly-deserting evangelist and evangelist permeated with the spirit of the Good Shepherd*